

Trevor J. Pinch: Kuhn – The Conservative and Radical Interpretations

Alternativní název: Spolu myslet a činit za poznáním.

R. K. Merton se ve své analýze vědy jako sociálního systému soustředil na institucionální podmínky jejího fungování (na *action* kooperujících vědců = na sociální dimenzi podmiňující proces poznání). Thomas Kuhn zapojuje do tohoto schématu vedle sociálního i samostatný kognitivní/rozumový aspekt (*ideas*) ovlivňující vědecké bádání. Obě roviny spojuje ve svém konceptu paradigmatu, který jednotlivé kognitivní (např. nové myšlenky) i sociální prvky (např. komunikace, institucionalizované praktiky) souhrnně spájí dohromady a označuje je jako determinující základ pro práci společnosti spřízněných výzkumníků (spolupracujících osobně nebo “jenom“ skrze paradigma).

Přestože do svého pohledu na podmíněnost vědeckého poznání zavádí Kuhn jako druhou určující determinantu vedle sociálního i kognitivní aspekt vědecké práce, sám se ve své interpretaci pojmu paradigma drží mertonovské tradice. Sociální a kognitivní rovina poznání jsou podle něj ve svém působení od sebe oddělené a Kuhn (stejně jako Merton) přisuzuje sociálnímu uspořádání vědy rýze autonomní vliv na produkované výstupy vědecké práce. Analýze vědecké komunity věnuje primární pozornost (konzervativní přístup). Kognitivní aspekty podmiňující poznání stojí v pozadí, určují spíše jen partikulární *background context* analýzy procesu vědy.

Autor článku, Trevor Pinch, označuje nepřiliš jasně vymezenou Kuhnovu definici paradigmatu jako obecný rámec, který je otevřený jiným možným interpretacím. Vedle Kuhnova konzervativního výkladu ukazuje na další tradici, která se objevuje v sociologii vědy, na radikální interpretaci pojmu paradigma. Sociální a kognitivní/rozumové determinanty poznání jsou zde nerozlučně propojené v jeden celek, kde vliv jedné z nich bez druhé není možné vysvětlit, protože i poznání samotné vzniká v jejich neustálé interakci. Kognitivní rovina procesu vědeckého poznávání ovlivňuje jeho sociální roviny (objevy ovlivňují uspořádání vědecké komunity, přinášejí do ní nové sdílené termíny a výzkumné techniky...) a stejný vliv platí i naopak (...nové techniky vedoucí zpětně k jiným novým objevům, reorganizace institucí přinášející nové ideje, které budou základem pro nové obory). Učení je, ale nejen ve vědě, provázané se sociální aktivitou, *ideas with action*. Samotné uspořádání sociální skupiny je k vysvětlení tvorby vědeckých poznatků nedostatečné, podobně jako pokud spolu s tímto uspořádáním není rovnocenný aspekt vznikání nových myšlenek.